

КОМЕНТАР
НОВОГ ПРАВИЛНИКА О ОРГАНИЗАЦИЈИ И ОСТВАРИВАЊУ
ЕКСКУРЗИЈЕ У СРЕДЊОЈ ШКОЛИ
("Службени гласник РС", број 30/2019)

На основу члана 70. став 3. Закона о основама система образовања и васпитања ("Службени гласник РС", бр. 88/2017, 27/2018 - др. закони и 10/2019 - даље: **Закон**), министар просвете донео је Правилник о организацији и остваривању екскурзије у средњој школи ("Службени гласник РС", бр. 30/2019 - даље: **Правилник**).

Правилник је ступио на снагу 3. маја 2019. године, а примењује се почев од школске 2019/2020. године, односно од 1. септембра 2019. године.

Правилником се, на јединствени начин, прописују ближи услови и уређују питања од значаја за организацију и остваривање екскурзије у средњим стручним школама и гимназијама.

Појам екскурзије

Према одредбама Правилника (члан 2.) екскурзија је облик образовно-васпитног рада који се остварује ван школе.

Циљ, задаци, садржај и програм екскурзије

Одредбе Правилника чл. 3-6. којима се уређују циљеви, задаци, садржај, програм екскурзије, односно његов садржај, нису битно измењене у односу на раније важеће одредбе

-Правилника о наставном плану и програму за гимназију ("Службени гласник СРС - Просветни гласник", бр. 5/90 и "Сл. гласник РС - Просветни гласник", бр. 3/91, 3/92, 17/93, 2/94, 2/95, 8/95, 23/97, 2/2002, 5/2003, 10/2003, 11/2004, 18/2004, 24/2004, 3/2005, 11/2005, 2/2006, 6/2006, 12/2006, 17/2006, 1/2008, 8/2008, 1/2009, 3/2009, 10/2009, 5/2010, 7/2011, 4/2013, 14/2013, 17/2013, 18/2013, 5/2014, 4/2015, 18/2015, 11/2016, 13/2016 - испр., 10/2017 - испр. и 12/2018 - др. правилник) и

-Правилника о плану и програму образовања и васпитања за заједничке предмете у стручним и уметничким школама ("Сл. гласник СРС - Просветни гласник", бр. 6/90 и "Службени гласник РС - Просветни гласник", бр. 4/91, 7/93, 17/93, 1/94, 2/94, 2/95, 3/95, 8/95, 5/96, 2/2002, 5/2003, 10/2003, 24/2004, 3/2005, 6/2005, 11/2005, 6/2006, 12/2006, 8/2008, 1/2009, 3/2009, 10/2009, 5/2010, 8/2010 - испр., 11/2013, 14/2013, 5/2014, 3/2015, 11/2016 и 13/2018) у делу који се односи на екскурзије (даље: **раније важећи правилници**), којима су наведен питања била уређена.

Задаци екскурзије остварују се на основу плана и програма наставе и учења и нису се мењали у односу на задатке, који су били прописани раније важећим правилницима.

Садржаји екскурзије саставни су део школског програма и годишњег планан рада школе и остварују се на основу плана и програма наставе и учења.

На основу члана 6. Правилника, програм екскурзије предлажу одељенска и стручна већа школе и достављају га наставничком већу на разматрање и усвајање.

Садржина програма екскурзије уређена је одредбама Правилника и то су: образовни и васпитни циљеви и задаци; садржаји којима се постављени циљеви остварују; планирани обухват ученика; носиоци предвиђених садржаја и активности; трајање, путни правци, техничка организација, начин финансирања и друга питања од значаја за реализацију програма екскурзије.

Извођење екскурзије

Одредбама члана 7. Правилника уређена су питања носилаца припреме, организације и извођења екскурзије, у погледу круга лица, као и њихових конкретних задужења.

Стручни вођа путовања може бити, као и до сада, директор школе или лице које он овласти, а које је одељењски старешина, односно наставник који остварују план и програм наставе и учења.

Као новина, одредбама Правилника, прописана је могућност да директор одреди, да екскурзију, ради обезбеђивања веће сигурности ученика, прати, поред наставника-одељењског старешине и још, највише, један наставник који изводи наставу ученицима тог одељења.

Стручни вођа путовања прати и спроводи програм који се односи на остваривање постављених образовно-васпитних циљева и задатака и одговарајућих садржаја екскурзије и заједно са наставником, односно одељењским старешином, координира остваривање садржаја и активности предвиђених програмом екскурзије, а сви заједно се старају о безбедности и понашању ученика.

У изузетној ситуацији, када се екскурзија организује за највише две групе ученика, одељењски старешина или други наставник може да буде стручни вође путовања.

Услови за извођење екскурзије

Одредбама Правилника члан 8. уређени су потребни услови за реализацију екскурзије, који се нису мењали у односу на раније важеће правилнике.

Према Правилнику, екскурзија се организује и изводи под условом:

- 1) да су створени услови за остваривање циљева и задатака;
- 2) прибављена претходна писмена сагласност родитеља, односно другог законског заступника (у даљем тексту: **родитељ**), по правилу за најмање 60% ученика истог разреда.

Изузетно, екскурзија може да се организује за ученике одељења у којем писмену сагласност да најмање 60% родитеља ученика.

Екскурзија за ученике истог разреда организује се са истим садржајем и изводи се истовремено.

Ако нису испуњени напред наведени услови директор ће донети одлуку да се не организује екскурзија.

Припрема екскурзије

Још један од услова за реализацију екскурзије, који се, као новина, уређује чланом 9. Правилника је припрема ученика, родитеља и наставника.

Припрема ученика:

ученици се унапред упознају са са местом у које одлазе, условима живота у којима се реализује екскурзија, начином превоза, појединим спортско-рекреативним активностима које ће се реализовати, а посебна пажња се посвећује договору око правила понашања у току пута, односно извођења екскурзије.

Ученици, уз помоћ наставника, по групама, припремају кратке реферате о областима и местима која посећују.

Припрема родитеља:

организују се родитељски састанци ради пружање информација о: основним географским карактеристикама и климатским условима краја у коме се организује екскурзија, времену одласка, дужини боравка, цени, документацији коју треба припремити, условима смештаја, исхране, здравственој заштити, условима живота и рада ученика, могућностима комуникације са децом и сл. о припреми ученика, правилима понашања ученика и законској одговорности родитеља за понашање ученика током екскурзије и слично.

Организују се са родитељима посебни разговори ради прикупљања важних информација везаних за здравствени и психофизички статус деце, њихове особености, специфичне навике и интересовања.

Припрема наставника (заједничка и индивидуална):

- заједничка припрема: одржавање краћих састанака на нивоу школе, на којима се разматрају организациона питања од значаја за извођење екскурзије;

- индивидуална припрема: информисање наставника о географским и геолошким карактеристикама краја, о флори и фауни, историјским подацима, значајним културним, привредним и другим објектима који се могу посетити, обичајима и етнографским карактеристикама подручја и места на коме ће се реализовати екскурзија, саставља се програм који ће се реализовати. Програм садржи јасну структуру која указује на циљеве и исходе у складу са програмом наставе и учења, које треба остварити.

Школа сачињава оперативне планове који поседују флексибилност, односно прилагодљивост датим околностима нпр. лошим временским условима и сл.

Реализација екскурзије

У односу на одредбе раније важећих правилника, којима је трајање екскурзије било одређено радним, односно наставним данима, одредбама члана 10. Правилника се уређује да је трајање екскурзије прописано планом наставе и учења, док се путни правци, објекти, манифестације, крајеви и предели у којима се реализује екскурзија одређују у складу са циљем и задацима екскурзије.

Екскурзија се изводи искључиво на територији Републике Србије, а једном у току школовања може да се организује и у Републици Српској. Изузетно, за ученике завршног разреда, екскурзија може да се организује у иностранству.

Студијска путовања, могућност њиховог планирања и извођења су новина прописана Правилником.

Правилник одредбама члана 10. ст. 6. и 7. прописује могућност школе да планира студијско путовање за групу ученика у циљу учења језика и упознавања

културе, сарадње у оквиру пројеката и других облика образовно-васпитног рада, а које се изводи уз претходно прибављену сагласност надлежне школске управе.

Студијско путовање је саставни део годишњег плана рада школе којим се ближе уређује његова организација, циљеви и задаци.

Надокнада наставе је за све ученике, у складу са школским календаром и годишњим планом рада, ако је екскурзија, односно студијско путовање организовано у време наставних дана.

За законитост реализације екскурзије и студијског путовања одговоран је директор школе.

Избор агенције за реализацију екскурзије

Према члану 11. Правилника избор агенције за реализацију екскурзије спроводи се у складу са законом који уређује јавне набавке.

Услов, да екскурзију, може да реализује искључиво агенција која поседује законом прописану лиценцу за организовање туристичког путовања, садржан је у одредбама Правилника, члан 11. став 2. Сходно наведеном, овај услов постаје елиминациони за доделу уговора понуђачима.

Према Правилнику, поступак јавних набавки спроводи комисија школе коју образује директор. Комисија има најмање три члана, од којих је најмање један представник савета родитеља разреда за које се организује екскурзија и најмање један наставник који ће реализовати екскурзију, при чему се на сва остала питања у вези са саставом комисије сходно примењују одредбе закона којим се уређује област јавних набавки. Овим одредбама није прецизирано да ли члан комисије мора бити службеник за јавне набавке односно друго лице са одговарајућим квалификацијама, већ се то цени, у сваком конкретном случају, према одредбама Закона о јавним набавкама.

Правилником је уређено да стручну помоћ члановима комисије пружају секретар школе, уколико није члан комисије, и лице које у школи обавља финансијске и рачуноводствене послове.

Предлог одлуке о додели уговора комисија утврђује применом критеријума прописаних законом, посебно водећи рачуна о следећем:

1) квалитету програма путовања:

- квалитет смештаја и исхране (категорија објекта примерена узрасту ученика и циљевима и задацима наставе у природи, односно екскурзије, структура соба без могућности проширења смештајних капацитета супротно закону, начин услуживања obroка, локација објекта и др.),
- садржај програма (испуњеност програма, водичи, забавни садржаји и сл.),
- квалитет превоза;

2) цени, условима целодневне бриге о ученицима и условима плаћања.

Посебно је уређено да приликом одређивања додатних услова за учешће у поступцима јавних набавки, потребно је нарочито водити рачуна о дефинисању услова пословног капацитета у вези са претходним искуством понуђача, а што се доказује референтним листама и потврдама референтних наручилаца путовања

Одлуку о додели уговора доноси директор на основу предлога комисије.

О програму и цени екскурзије, избору агенције и осталим условима путовања, одељењски старешина је обавезан да обавести родитеље.

Вишедневна путовања уговарају се најмање на бази пуног пансиона, а једнодневна могу бити уговорена без оброка.

Безбедност путовања

Одредбе члана 12. Правилника ближе уређују обавезе директора и свих осталих учесника путовања, а у циљу да безбедност ученика и осталих учесника путовања буде у потпуности остварена током извођења екскурзије.

Обавеза директора је да:

- организује консултативни састанак пре извођења путовања, на који позива представнике свих интересних група у процесу одлучивања и планирања, о чему се сачињава записник;
- обезбеди да се путовање изврши у складу са прописима којима се уређује начин обављања организованог превоза деце, ако се превоз обавља друмским саобраћајем;
- обустави путовање, ако надлежни орган унутрашњих послова утврди неисправност документације, техничку неисправност возила или било који други разлог у погледу психофизичке способности возача, до отклањања утврђених недостатака (из наведених разлога путовање може да обустави и стручни вођа пута).

Везано за безбедност путовања Правилником се уређује и следеће:

- конзумирање алкохола и опојних средстава за све учеснике путовања је забрањено;
- саставни део програма екскурзије је обавезно план дежурства ученика и наставника за време путовања;
- дневне активности утврђене програмом екскурзије морају бити реализоване до 24 часа;
- за путовања дужа од једног дана, изабрана туристичка агенција дужна је да обезбеди лекара - пратиоца, уколико у местима боравка ученика не постоји организована здравствена служба;
- за путовања дужа од два дана неопходно је да родитељ достави податке о здравственом, физичком и психичком стању ученика, које издаје изабрани лекар/педијатар на основу здравственог картона, а о тајности наведених података се стара директор, одељењски старешина и лекар.

Извештај о извођењу екскурзије

После изведеног путовања:

- стручни вођа путовања и представник туристичке агенције сачињавају забелешку о извођењу путовања;
- ученици попуњавају анкетни лист;
- стручни вођа путовања у року од три дана сачињава извештај, који садржи и информацију о стеченим знањима и искуствима са путовања, начину њихове интеграције у наставни процес, утиске ученика о реализованом путовању, као и

планиране обавезне активности које ће наставници са ученицима осмислити и реализовати у настави и ваннаставним активностима (нпр. пројекти, презентације за родитеље, изложбе и сл.) оцену о извођењу и квалитету пружених услуга и подноси га директору;

- овај извештај доставља се савету родитеља и наставничком већу ради разматрања, а школском одбору ради разматрања и усвајања;

- одељењски старешина упознаје родитеље са извештајем на родитељском састанку.

Важно је напоменути да је одредбама Правилника члан 13. став 7. прописано, ако се приликом разматрања извештаја о остваривању путовања оцени да предвиђени програм није остварен у целости или да туристичка агенција није испоштовала уговорне обавезе, школа подноси рекламацију агенцији.

Одредбама реније важећих правилника било је уређено да школа о наведеном обавештава и Министарство просвете и министарство надлежно за послове туризма. Сходно поменутом, мишљења смо да, у наведеној ситуацији, школа не би требало да одустане од раније праксе и да би, поред рекламације коју подноси агенцији, о истом требало да обавести и надлежна министарства.

Прелазне и завршне одредбе

Прелазним и завршним одредбама Правилника чл. 14 - 16. уређено је да ће се поступци организације и остваривања екскурзије, који су започети пре ступања на снагу Правилника, окончати по прописима који су важили до ступања на снагу Правилника.

Даном ступања на снагу овог правилника престају да важе одредбе раније важећих правилника у делу који се односи на екскурзије.

2. јун 2019. године

аутор: Биљана Антић, дипл. правник